

МОНГОЛ УЛС
ДАРХАН-УУЛ АЙМАГ
ЗАСАГ ДАРГА

Бурхантын гудамж-1, 14 дүгээр баг, Дархан сум,
Дархан-Уул аймаг, 45059 Утас: 7037-8023
Факс: 7037-7121, Цахим шуудан: info@darkhan.gov.mn
Цахим хуудас: www.darkhan.gov.mn

2023.05.19 № 1-10/304
танай 2023.04.25 -ны № 175/948 -Т

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ
ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ДАРГА
Д.АМАРБАЯСГАЛАН ТАНАА

Танд энэ өдрийн мэнд хүргэе.

Монгол Улсын Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газраас ирүүлсэн 2023 оны 04 дүгээр сарын 25-ны өдрийн ХЭГ/948 дугаартай “Тайлан ирүүлэх тухай” албан бичгийн хүрээнд “Орон нутаг дахь хүний эрхийн төлөв байдлын тайлан”-г боловсруулж хүргүүлэв.

Хавсралт: 15 хуудастай.

Хүндэтгэсэн,

ДАРГА

Б.АЗЖАРГАЛ

4523100561

Меморандум

Секретариат

Секретариат

2023. 05. 24

10 60

Вручен

ДАРХАН-УУЛ АЙМАГ ДАХЬ ХҮНИЙ ЭРХИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТАЙЛАН

2023 оны 05 дугаар
сарын 18-ны өдөр

Дархан

Дархан-Уул аймгаас хүний эрхийн төлөв байдлын талаар дараах үйл ажиллагааг зохион байгууллаа. Үүнд:

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ ХҮНИЙ ЭРХИЙГ ХАНГАХ ҮНДЭСНИЙ МЕХАНИЗМ

Дархан-Уул аймагт хүний эрх, эрх чөлөөг хангах, үндэсний чадавхыг дээшлүүлэхэд хувь нэмэр оруулж, хүний эрхийг дээдлэх бодлогыг бүхий л шатанд баримтлан аймгийн хөгжлийн зорилго бол иргэдийн бүхий л хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн, эрүүл, аюулгүй, тав тухтай орчныг бий болгох юм.

Үүний нэгэн жишээ нь хүн амын бүлгээс хамааран олон төрлийн үйлчилгээг цогцоор үзүүлэн дараах ажлуудыг хийгээд байна. Үүнд:

Тус аймаг нь 0-18 насны хүүхэд багачуудад зориулсан “Хүүхэд хөгжлийн ордон” нь хүүхэд багачуудын авьяас чадвар, оюун билгийг нээн хөгжүүлэх зорилготойгоор үйл ажиллагаа явуулдаг бөгөөд 16 төрлийн дугуйланд 3365 хүүхэд суралцаж байна.

15-34 насны Залуучуудад зориулсан “Залуучуудын хөгжлийн төв” нь залуучуудын хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн орчин нөхцөлийг бүрдүүлэн, залуучуудад амьдрах ухаан, эрүүл мэнд, сэтгэл зүйн зөвлөгөө үйлчилгээ үзүүлж, хүний эрх ба жендерийн чиглэлээр сургалт зөвлөгөө мэдээллийг хүргэн үйл ажиллагаа явуулдаг.

“Ахмадын хөгжлийн төв”-үүд нь ахмад настны нийгмийн хамгааллыг сайжруулж, өндөр настны эрүүл мэндийг дэмжих, нөхөн сэргээх зорилгоор 2021 онд 3365 ахмад настанд 12 мянга гаруй нэр төрлийн үйлчилгээг, 2022 онд 10198 ахмад настанд 63064 нэр төрлийн үйлчилгээг, 2023 онд 2267 ахмад настанд 14097 нэр төрлийн үйлчилгээг тус тус үзүүлсэн байна.

“Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөгжлийн төв”-ийг Азийн хөгжлийн банкны санхүүжилттэй, Хөдөлмөр нийгмийн хамгааллын яамны дэмжлэгтэйгээр нийт 2000 гаруй мкв талбайтай төвийг байгуулж барилгыг Улсын комисс хүлээлгэн өглөө. Энэхүү төв нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн бүх төрлийн үйлчилгээг үзүүлэх бөгөөд мөн аутизмтай хүүхдүүдийн өдөр өнжүүлэх төв ажиллах юм.

Дархан-Уул аймаг нь 150 мянган айлын орон сууцны “Үндэсний хөтөлбөр”-ийн хүрээнд аймгийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын 2021 оны 60 дугаар тогтоолоор “Орон сууц дэд хөтөлбөр”-ийг боловсруулан батлуулсан.

Тус аймгийн оршин суугчдын 52,1 хувь нь инженерийн хангамжтай орон сууцад амьдардаг бөгөөд дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хугацаанд энэ үзүүлэлтийг 58 хувьд хүргэх зорилт тавиад ажиллаж байна. Өдгөө 109 мянга гаруй хүн амтай Дархан-Уул аймаг нь 2030 он гэхэд оршин суугчдынхаа 80 хувийг орон сууцжуулж, 2035 он гэхэд гэр хороололгүй хот болж, үүнийг даган хүн амын тоогоо 3000 хүргэх төлөвлөгөөний хүрээнд дэд бүтцийг сайжруулж байгаа нэг томоохон ажил бол Залуус хороолол I, II төсөл юм. “Залуус хороолол I буюу 9050 айлын нийтийн орон сууц, Залуус II хороолол буюу 1160 айлын орон сууц нь нийт 11.6 га талбайг хамрах юм.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 16 дугаар зүйлийн 12 дахь хэсэгт Монгол Улсын иргэн “төрийн байгууллага, албан тушаалтанд өргөдөл, гомдлоо гаргаж шийдвэрлүүлэх эрхтэй” гэж заасан. Дархан-Уул аймаг нь иргэд өргөдөл гомдлоо цахимаар гаргах боломжийг бүрдүүлэн 2023 онд “E-Darkhan”, “Иргэдийн индэр”, “Эрсдэлийг мэдээлэх” системийг нэвтрүүлснээр 2023 оны 05 дугаар сарын 10-ны өдрийн байдлаар “E-Darkhan” өргөдөл гомдлын нэгдсэн системийг 482 иргэн, 46 аж ахуй нэгж ашиглаж, 85 иргэний өргөдөл гомдлыг хүлээн авч 75 иргэний өргөдөл хариу өгч 11 иргэний өргөдөл гомдлын шийдвэрлэлт хүлээгдэж байна. Шийдвэрлэлт 87% байна.

“Иргэдийн индэр” санал хүсэлт хүлээн авах аппликейшнаар 362 хэрэглэгч бүртгэгдэж, 54 санал хүсэлтийг хүлээн авч 32 иргэний өргөдөл гомдлыг шийдвэрлэж хариу өгсөн байна.

Эрсдэлийг мэдээлэх системд 748 хэрэглэгч бүртгэгдэж, 162 эрсдэл мэдээлсэн байна. Үүнээс 129 иргэний эрсдэлийн мэдээллийг шийдвэрлэж 33 мэдээллийг шийдвэрлэх шатанд явж байна.

Хүний эрх, эрх чөлөөг хангах чиглэлээр Хүний эрхийн Үндэсний Комисс, төрийн бус байгууллагууд, хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгж, байгууллагуудтай ажилласан сайн туршлага:

- Европын холбооны санхүүжилттэй “Найрамдал” төслийн хүрээнд Хүрээлэн буй орчны инженерийн сургалтын хөтөлбөрийг сайжруулах замаар уур амьсгалын өөрчлөлттэй тэмцэх төсөл хэрэгжиж байна. Төслийн хүрээнд 100 гаруй эрдэмтэн, судлаач, оюутнууд оролцсон “Хүрээлэн буй орчин-2022” Үндэсний эрдэм шинжилгээний хурал мөн “Хоггүй Дарханыг хамтдаа бүтээе” сэдвээр “Дархан форум” хэлэлцүүлгийг тус тус Дархан-Уул аймагт зохион байгууллаа.

- Дархан-Уул аймагт Боловсрол шинжлэх ухааны яам, Азийн хөгжлийн банктай хамтран Тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих төсөл 2021 оны 11 дүгээр сарын 18-ны өдрөөс 2024 оны 2 дугаар сарын 01-ний өдрийг хүртэлх хугацаанд зорилтод ерөнхий боловсролын сургуулийн 12, сургуулийн өмнөх боловсрол олгох 7 дугаар цэцэрлэгт хэрэгжиж байна.

- Дулааны худаг, орон сууцны орцонд хоног төөрүүлдэг гэр, оронгүй тэнэмэл амьдралтай эрх нь зөрчигдсөн 28 иргэнийг “МС-ТЕРЕЗА” эх төвтэй хамтран 2022

оны 11 дүгээр сараас эхлэн 2023 оны 05 дугаар сар хүртэлх хугацаанд дулаан байр, халуун хоолоор үйлчилж, сэтгэл зүйн зөвлөгөөнд хамруулан бие даан амьдрах чадвар, хөдөлмөрийн дадал олгох, авьяасыг нь дэмжих сургалтуудыг зохион байгууллаа.

- Мөн олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээ үзүүлэх “Мөнгөтийн Таг” ТББ-тай хамтран гэр, оронгүй 6 иргэнийг бичиг баримтжууллаа.

- Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан стандартыг мөрдүүлэх, ээлтэй орчныг бүрдүүлэх чиглэлийг төрийн байгууллагуудад хүргүүлэн ажилласнаар 27 байгууллага ариун цэвэр, эрүүл ахуйн зориулалтын өрөөтэй, 104 байгууллага гадна дотор орчинд Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн зорчих зориулалтын зам талбайг тохижууллаа.

- 2022 оны жилийн эцсийн байдлаар 10 байгууллага аймгийн ахмадын сантай болсноор тэтгэвэрт гарсан иргэдийн нийгмийн хамгааллын асуудлыг шийдвэрлэх боломж бүрдлээ.

- Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын Дархан-Уул аймаг дахь референт, Дархан-Уул аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын Хууль, эрх зүйн хэлтэс, аймгийн Тэргэнцэртэй иргэдийн холбоо, “Аз жаргалын үндэс” төрийн бус байгууллага хамтран тус аймгийн Орхон, Хонгор, Шарын гол сумын нийт төрийн албан хаагч, ерөнхий боловсролын сургуулийн ахлах ангийн сурагчдад “Хүний эрхийн боловсролыг түгээх, авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх сургалт”-ыг 2023 оны 05 дугаар сарын 24-ний өдрөөс 26-ны өдрүүдэд зохион байгуулахаар төлөвлөөд байна.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ ХҮНИЙ СУУРЬ ЭРХИЙГ ХАНГАСАН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

2.1 ХҮНИЙ ХУВИЙН ЭРХ ЧӨЛӨӨ

2.1.1 Амьд явах, эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах эрхийн хүрээнд:

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 16 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт Монгол Улсын иргэн “амьд явах эрхтэй” гэж хуульчилсан байдаг. Эрүүл, аюулгүй орчин гэдэг нь хүмүүс өдөр тутмын амьдралдаа амь бие, эрүүл мэнддээ халтай аливаа нөлөөлөлд өртөхгүй байх, түүнээс ангид байх боломж юм.

Дархан-Уул аймгийн хэмжээнд Хүний амьд явах болон эрүүл мэндийн болон халдашгүй чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг гэмт хэргийн 2021, 2022 оны жилийн эцсийн статистик үзүүлэлтийг харахад дээрх гэмт хэргийн гаралтууд өссөн үзүүлэлттэй байна. Үүнд:

Гэмт хэрэг	Тоон үзүүлэлтээр		
	2021 он	2022 он	Өссөн үзүүлэлт
Хүний амьд явах эрхийн эсрэг	6	9	3
Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг	197	223	26
Хүний халдашгүй, чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг	3	5	2

Дархан-Уул аймгийн Цагдаагийн газраас аймгийн Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах салбар зөвлөлтэй хамтран 7 бүлэг 42 заалт бүхий төлөвлөгөө гарган холбогдох хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг ханган, салбарын байгууллагуудтай хамтын ажиллагааг өргөжүүлж, урьдчилан сэргийлэх ажлуудыг үр дүнтэй зохион байгуулсны үр дүнд 2023 оны эхний 4 сарын гэмт хэргийн статистик үзүүлэлтийг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад дээрх гэмт хэргүүдийн гаралт буурсан үзүүлэлттэй байна. Графикаар үзүүлбэл:

Азийн хөгжлийн банкны санхүүжилттэй, Хууль зүй, дотоод хэргийн яамнаас зохион байгуулсан “Хүүхэд эмэгтэйчүүдийн эсрэг гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх” төсөлд Дархан-Уул аймгийн 15 дугаар багийн Хамтарсан багийн “Сайн хөршийн холбоо, хяналт” төсөл шалгарч 12 сая төгрөгийн санхүүжилт авч, төслийн үр дүнд гэр бүлийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, гэмт хэрэг зөрчлийн талаар мэдээллэхийн ач тусыг иргэдэд сурталчлан таниулах контент бүтээж, багийн төвийн байранд сэтгэл зүйн зөвлөгөө, тусалцаа үзүүлэх стандартад нийцсэн өрөөг байгуулсан нь сайн туршилга болж цаашид тус сумын 5 баг дээр сэтгэл зүйн зөвлөгөө өгөх өрөөг байгуулах ажил эхлээд байна. Мэргэжлийн сэтгэл зүйчтэй гэрээ байгуулан 300 орчим иргэнд зөвлөгөө өгч, хамтарсан багийн 7 кэйс дээр хамтарч ажиллалаа.

Хүний амьдрах таатай нөхцөлд хүний эрүүл мэнд, боловсрол, гэр бүл, нийгмийн бүлэг, орон байр, ажиллах орчин зэрэг маш олон зүйл нөлөөлж байдаг.

Дархан-Уул аймаг нь хүн ам амьдран суурьших хамгийн таатай газраар нэрлэгдсэн, хувь хүний хөгжлийн индекс болон өрсөлдөх чадварын судалгаагаар Улсын хэмжээнд гуравдугаарт эрэмбэлэгдсэн ба дэд бүтцийн хүчин чадлын хувьд дулаан үйлдвэрлэлийнхээ 60%-ийг, дулаан түгээлтийнхээ 86%-ийг, цэвэр ус олборлох хүчин чадлынхаа 15%-ийг, бохир ус татан зайлуулах хүчин чадлынхаа 17%-ийг, цахилгаан дамжуулах хүчин чадлынхаа 80%-ийг тус тус ашиглаж байна. Иргэдийн амьдрах эрүүл, аюулгүй, тав тухтай орчныг бүрдүүлэх, хүрээлэн буй орчны бохирдлоос сэргийлэх зорилго бүхий олон талт дараах арга хэмжээнүүдийг

хэрэгжүүлж байна. Үүнд:

Амьдрах тав тухтай орчныг бүрдүүлэх хүрээнд: Аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 8 дахь удаагийн сонгуулийн ээлжит 15 дугаар хуралдаанаар “Залуус хороолол”-ын хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөө хэлэлцэн баталсан.

“Залуус хороолол I буюу 9050 айлын нийтийн орон сууц, Залуус хороолол II буюу 1160 айлын орон сууц нь Дархан сумын 13 дугаар баг, 15 дугаар багийн 29 дүгээр хороололд нийт 11.6 га талбайг хамрах бөгөөд урьдчилсан байдлаар 9 давхар 18 орон сууцны барилга, 150 ортой цэцэрлэгийн барилгыг 2 байршилд, 480 суудалтай сургуулийн барилга, хатуу хучилттай авто зам 2.1 км, 700 авто машины зогсоол, Ногоон байгууламж 1.6 га талбайд, үйлчилгээний барилга байхаар төлөвлөсөн ба улсын төсвийн 47 тэрбум төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар инженерийн төвлөрсөн шугам сүлжээний санхүүжилтийг шийдвэрлэсэн бөгөөд энэ нь Залуус I, II хороололд орон сууц худалдан авах иргэдэд хөнгөлөлт болж очих боломжийг бий болгож байгаа юм.

Хүрээлэн буй орчныг сайжруулах, орчны бохирдлоос сэргийлэх хүрээнд: “Ногоон Дархан-2032” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж байна. Хөтөлбөрийн хүрээнд 10 жилийн хугацаанд 20.0 сая мод тарих бөгөөд одоогоор төв суурин газарт 50,3 га талбайд 21.934 ширхэг мод тарьж, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэн 63,7 га талбайд 176.010 ширхэг навчит болон шилмүүст модны тарьц, суулгацаар ойжуулалт, хамгаалалтын зурвас байгуулан нийт 197.944 ширхэг мод бут сөөг тарьж ургуулан, 35.379 м2 талбайг зүлэгжүүлж, 12.634 м2 талбайд цэцгийн мандал байгуулсан байна.

Европын холбооны санхүүжилттэй “Найрамдал” төслийн хүрээнд Хүрээлэн буй орчны инженерийн бакалавр, магистрын сургалтын хөтөлбөрийг сайжруулах замаар уур амьсгалын өөрчлөлттэй тэмцэх төсөл хэрэгжиж байна. Төслийн хүрээнд “Хүрээлэн буй орчин-2022” Үндэсний эрдэм шинжилгээний хурал, “Хоггүй Дарханыг хамтдаа бүтээе” сэдвээр “Дархан форум” хэлэлцүүлгүүд зохион байгуулж аймгийн хэмжээнд тулгамдаж буй асуудлуудыг хэлэлцэж оновчтой гарц шийдлийг тодорхойлох ажлуудыг тасралтгүй зохион байгуулж байна.

2022-2023 онуудад Дархан-Уул аймаг дахь Сум дундын Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхээр хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг 7, Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг 210, Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг 11, Хүний халдашгүй чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг 0, Хүний хувийн улс төрийн эрх, эрх чөлөөний эсрэг гэмт хэрэг 0, өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг 133, нийт 361 хүний хувийн эрх чөлөөтэй холбоотой хэргийг шийдвэрлэсэн байна.

2.1.2 Шашин шүтэх эс шүтэх эрхийн хүрээнд

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 16 дугаар зүйлийн 5-д “Монгол Улсын иргэн шашин шүтэх, эс шүтэх эрх чөлөөтэй” гэж заасан бөгөөд Дархан-Уул аймгийн нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулж байгаа 49 сүм, хийд байна. Үүнд:

а. Дархан сумын нутаг дэвсгэрт нийт 42 сүм, хийд, ТББ ажиллаж байна.

Үүнээс:

- Христийн шашны байгууллага 25

- Буддын шашны байгууллага 10
- ТББ сургалтын төв 7
- b. Хонгор сумын нутаг дэвсгэрт нийт 3 сүм, хийд, ТББ ажиллаж байна. Үүнээс:
 - Христийн шашны байгууллага 2
 - Исламын шашны байгууллага 1
- c. Шарын гол сумын нутаг дэвсгэрт нийт 4 сүм, хийд, ТББ ажиллаж байна. Үүнээс:
 - Христийн шашны байгууллага 2
 - Буддын шашны байгууллага 1
 - Исламын шашны байгууллага 1

Орон нутгийн удирдлагын зүгээс дээрх сүм, хийдийн үйл ажиллагааг “Төр сүм хийдийн харилцааны тухай хууль”-ийн хүрээнд аймгийн Засаг даргын 2022 оны 03 дугаар сарын 30-ны өдрийн 01-А/80 тоот захирамжаар байгуулсан ажлын хэсэг орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж буй сүм хийдийн үйл ажиллагаанд хяналт, шалгалт хийхэд нийт 211 зөрчил илэрснээс 147 зөрчил буюу 69,7%-ийг газар дээр нь арилгуулан, зөвшөөрөлгүй үйл ажиллагаа явуулж байсан 18 сүм, хийдийг илрүүлээ.

2.2. УЛС ТӨРИЙН ЭРХ, ЭРХ ЧӨЛӨӨ

Дархан-Уул аймагт 2022 оны суурин хүн амын тооноос үзэхэд 18-аас дээш насны 33.6 мянган сонгуулийн насны иргэн байна. Эдгээр иргэдэд Монгол Улсын Үндсэн хуульд заасан сонгох, сонгогдох эрхийг эдлүүлэн улс төрийн эрхийн хүйсийн тэнцвэртэй байдлыг ханган аймаг, сумын Иргэдийн төлөөлөгчдийн хуралд сонгогдсон төлөөлөгч нарыг дараах хүснэгтээр харууллаа. Үүнд:

№	Шийдвэр гаргах этгээд	Нийт	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Эмэгтэй (эзлэх %)
1.	Аймгийн ИТХ-н төлөөлөгч	33	29	4	12,1%
2.	Сумын ИТХ-н төлөөлөгч	106	63	43	40.6%
3.	Аймаг, сумын ИТХ-н дарга	5	4	1	20,0%
4.	Төрийн улс төрийн албан тушаалтан	54	22	32	59,2%

Монгол Улсын Сонгуулийн хороо, Нэгдсэн Үндэсний байгууллагын Хөгжлийн хөтөлбөртэй хамтран “Шийдвэр гаргах түвшинд жендерийн тэгш байдал, эмэгтэйчүүдийн оролцоог дэмжих нь” төслийн хүрээнд “**Хариуцлагатай сонгогч**” сургалтын хөтөлбөрийг 2022-2024 онд хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

“Хариуцлагатай сонгогч” бэлтгэх сургалтаар Дархан-Уул аймгийн ерөнхий боловсролын ахлах ангийн сурагчдад “Хариуцлагатай сонгогч” байх мэдлэг боловсролыг олгох сонгуулийн ач холбогдол, сонгуулийн эрх болон үндсэн зарчмууд, үйл явц, мөрийн хөтөлбөр гэж юу болох, сонгуулийн сурталчилгааны хууль ёсны арга хэлбэрүүдийг хууль бус арга хэлбэрүүдээс ялгах, сонгуульд оролцогч талуудын үйл ажиллагаа, мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийх, хяналт тавьж

хамтран ажиллах, сонгох сонгогдох эрхээ хуулийн хүрээнд хэрэгжүүлэх чадварыг олгох сургалтыг зохион байгууллаа.

2.3.ӨМЧЛӨХ ЭРХ

Хүн бүр хөдлөх, үл хөдлөх хөрөнгө шударгаар олж авах, эзэмших, өмчлөх, өв залгамжлуулах эрхтэй. Хувийн өмчийг хууль бусаар хураах, дайчлан авахыг хориглоно. Төр, түүний эрх бүхий байгууллага нь нийгмийн зайлшгүй хэрэгцээг үндэслэн хувийн өмчийн эд хөрөнгийг дайчлан авбал нөхөх олговор, үнийг төлөх үүрэгтэй байдаг.

Аймгийн хэмжээнд дахин төлөвлөлт, бүтээн байгуулалтын зорилгоор шинээр тавигдаж буй авто зам барихад эзэмшиж буй газар нь давхацсан 5 аж ахуй нэгж, иргэнтэй тохиролцсоны үндсэн дээр эзэмшиж буй газартай дүйцэхүйц хэмжээний газрыг нөхөн олговор хэлбэрээр олголоо.

Аймгийн хэмжээнд хүний өмчлөх эрхий эсрэг гэмт хэргийн 2021, 2022 онуудын статистик үзүүлэлтийг өмнөх оны үзүүлэлттэй харуулбал:

Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	Тоон үзүүлэлтээр			
	2021 он	2022 он	Өссөн үзүүлэлт	Буурсан үзүүлэлт
Хулгайлах	85	106	21	
Дээрэмдэх	10	11	1	
Залилах	103	170	67	
Хөрөнгө завших	1	12	11	
Алдаатай гүйлгээ, андуурагдсан илгээмж, гээгдэл эд хөрөнгө, алдуул мал завших	35	28		17

2023 оны 04 дүгээр сарын байдлаар тус аймагт хүний өмчлөх эрхий эсрэг гэмт хэрэг нийт 155 бүртгэгдсэн байна. Дээрх бүртгэгдсэн гэмт хэргийг өнгөөр нь ангилбал Хулгайлах гэмт хэрэг 59, Дээрэмдэх гэмт хэрэг 3, Залилах гэмт хэрэг 46, Хөрөнгө завших 9, Алдаатай гүйлгээ, андуурагдсан илгээмж, гээгдэл эд алдуул мал завших 24 тус тус бүртгэгдсэн байна.

Аймгийн Засаг даргын 2021-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт 3 зорилт 12 арга хэмжээг тусган гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, илрүүлэх, таслан зогсоох, иргэд олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор орон нутгийн хөрөнгө оруулалтаар Шарын гол сумын Хайрхан багт 18.2 сая /арван найман сая хоёр зуун мянга/ төгрөгөөр 3, Санжинт багт 18.7 сая /арван найман сая долоон зуун мянга/ төгрөгөөр 3, Дархан багт 16.6 сая /арван зургаан сая зургаан зуун мянга/ төгрөгөөр 2 ширхэг шөнийн хараат, Н.264 нягтралтай дэвшилтэт технологи бүхий 23хIP камерыг иж бүрнээр нь, Дархан сумын 15 дугаар багт 10.0 сая /арван сая/ төгрөгөөр 360 градусын эргэдэг, өндөр нягтрал бүхий 3, мөн сумын 4, 7 дугаар багт байрлах нүхэн гарцуудад 13.0 сая /арван гурван сая/ төгрөгөөр 8 ширхэг, нийт 76.6 сая /далан зургаан сая зургаан зуун мянга/ төгрөгийн 19 камерыг суурилуулж ашиглалтад оруулсны үр дүнд аймгийн Цагдаагийн газарт бүртгэгдсэн өмчлөх эрхийн эсрэг 155 гэмт хэргээс илрүүлэлт 55.9%-тай байгаа нь өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад **17.6%-иар** өссөн үзүүлэлттэй байна.

2.4. НИЙГЭМ, СОЁЛЫН ЭРХ

2.4.1. Сурч боловсрох эрхийн хүрээнд:

Дархан-Уул аймгийн хэмжээнд төрийн өмчийн 17 сургууль, хувийн өмчийн 8 сургууль, Насан туршийн боловсрол олгох 1 сургууль тус тус үйл ажиллагаа явуулж бага, суурь, бүрэн дунд боловсролд 24500 суралцагч хамрагдаж байна. Судалгаагаар Дархан-Уул аймаг ерөнхий боловсролын сургуулийн хүчин чадлаа 131 хувь буюу 31 хувиар, сургуулийн өмнөх боловсролын хүчин чадлаа 107 хувь 7 хувиар хэтрүүлэн ашиглаж байна.

Дархан-Уул аймаг нь "АЛСЫН ХАРАА-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 20.000 иргэн хүлээж авахаар төлөвлөсөн бөгөөд хүн амын энэхүү механик өсөлтөөс үүсэх ачаалал болон одоогийн ерөнхий боловсролын сургууль цэцэрлэгийн ачааллыг тэнцвэржүүлж, сурч боловсрох таатай нөхцлийг бүрдүүлэх зорилгоор засвар болон, өргөтгөлийн ажил, шинээр цэцэрлэг, сургууль барьж байгуулах ажлууд хийгдэж байна. Үүнд:

Ерөнхий боловсролын сургууль:

- 480 хүүхдийн суудалтай ерөнхий боловсролын 4 дүгээр сургуулийн өргөтгөл хоёр давхар, 3 блок каркасан барилгын ажлыг 7.4 тэрбум төгрөгийн санхүүжилт хийгдэж ашиглалтад орсоноор хүүхдийн сурах эрх бүрэн хангагдлаа.

- Япон Улсын Засгийн газрын буцалтгүй тусламж "Өвсний үндэс" төслийн хүрээнд Дархан сумын "Энэрэл" сургуулийн барилгын их засварын ажлыг 600.0 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар хийж гүйцэтгэхээр хөрөнгийн эх үүсвэр шийдвэрлэгдэж ажлын гүйцэтгэл 40 хувийн биелэлттэй байна.

- Дархан сумын 15 дугаар багт 960 хүүхдийн сургуулийн барилгыг Азийн хөгжлийн банкны хөнгөлөлттэй зээлийн хөрөнгөөр 10.3 тэрбум төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар хийгдэж байна. Барилгын ажил 30%-ийн гүйцэтгэлтэй,

- Дархан сумын 11 дүгээр багийн 9 дүгээр сургуулийн 320 хүүхдийн суудалтай барилгын өргөтгөл 2024 онд ашиглалтад орохоор баригдаж байна.

- Дархан сумын 9 дүгээр багт "Оюуны ирээдүй" цогцолбор сургуулийн 960 хүүхдийн суудалтай өргөтгөлийн барилга 2024-2025 онд ашиглалтад орохоор төлөвлөөд байна.

- Дархан сумын 5 дугаар багийн 15 дугаар сургуулийн барилгын 00-ын засвар, 12 дугаар сургуулийн 00-ын засварын ажлыг 300.0 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар тус тус хийж гүйцэтгэж байна.

Цэцэрлэг:

- Дархан сумын 7 дугаар цэцэрлэгийн 45 ортой өргөтгөл 5,3 тэрбум төгрөгийн төсөвтэй 2024 онд ашиглалтад орохоор барилгын ажил 20 хувийн гүйцэтгэлтэй байна.

- Дархан сумын 15 дугаар багийн Залуус 1, 2 хороололд 150 ортой 2 цэцэрлэг шинээр барьж байгуулахаар тус бүр Улсын төсөвт 3,6 тэрбум төгрөг, Дархан сумын 14 дүгээр багт 150 ортой цэцэрлэг шинээр барьж байгуулахаар Улсын төсвийн 3,6 тэрбум төгрөг сулгуулан 2024-2025 онд ашиглалтад оруулахаар төлөвлөөд байна.

- Дархан сумын Малчин багт 100 ортой цэцэрлэг шинээр барьж байгуулахаар Улсын төсвийн 3,6 тэрбум төгрөгийг тусган 2024 онд ашиглалтад оруулахаар тус тус төлөвлөөд.

Хүүхдийн хөгжих эрхийг хангах, оролцоог дэмжих ажлын хүрээнд Хүүхэд хөгжлийн ордноор 3365 хүүхэд, төр болон хувийн хэвшлийн 29 дугуйлан, сургалтын төвд 3398 хүүхэд, сургуулийн дэргэдэх урлаг, спорт, оюун ухаан, оролцооны 49 клубт нийт 9000 гаруй хүүхэд хамрагдаж байна.

Иргэдийн эрүүл, аюулгүй, тав тухтай орчинд сурч боловсрох эрхийг хангах зорилгоор ерөнхий боловсролын сургууль, цэцэрлэгийн засвар, өргөтгөлийн ажил, шинээр барьж байгуулах дараах ажлуудыг хийж гүйцэтгэлээ. Үүнд:

2.4.2 Эрүүл мэндээ хамгаалуулах эрхийн хүрээнд:

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 16 дугаар зүйлийн 6 дахь хэсэгт Монгол Улсын иргэн “эрүүл мэндээ хамгаалуулах, эмнэлгийн тусламж авах эрхтэй” гэж заасан байдаг. Хүн ам өсөн нэмэгдэхийн хэрээр аймгийн хэмжээнд эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх хэрэгцээ шаардлага үүсдэг.

Дархан-Уул аймгийн Нэгдсэн эмнэлэг нь компьютер томографын аппараттай болсноор энэ төрлийн үйлчилгээг авахаар Улаанбаатарыг зорих иргэдийн тоо багасаж дотооддоо уг үйлчилгээ үзүүлэх боломжтой болсон. Мөн Орхон, Хонгор, Шарын гол сумын эмнэлгүүдийг шүдний эмч болон шаардлагатай тоног төхөөрөмжтэй болгосноор иргэд аймгийн төвийг зорих шаардлагагүй болсон.

Дархан-Уул аймгийн Дархан сумын Амин холбоо, Гэрэлтэй, МЭДТОБ өрхийн эмнэлгүүдийн өргөтгөлийг тус бүр Улсын төсвийн 1 тэрбум төгрөгийн төсөвтэйгөөр барьж байгуулахаар төлөвлөсөн.

"Халдварт болон халдварт бус өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх эрт илрүүлэг үзлэг, шинжилгээ оношилгоо"-нд Дархан-Уул аймгийн иргэдийг идэвхтэй хамруулж байна.

Үзлэгт 37401 иргэн хамрагдсан нь нийт иргэдийн 35.6% байна.

2.4.3 Соёлын эрхийн хүрээнд:

Монголын Эмнести Интернэшнл, Монголын шог зураачдын “Шогч бийр” холбоо хамтран зохион байгуулдаг “Хүний эрх, эрх чөлөө” шог зургийн үзэсгэлэн нь 2023 оны 04 дүгээр сарын 10-ны өдрөөс 04 дүгээр сарын 16-ны өдрийг хүртэл Дархан-Уул аймгийн Музейд 7 хоногийн турш дэлгэгдсэн. Тайлант хугацаанд нийт-487 үзэгч сонирхон үзсэн. Үүнээс насанд хүрэгч- 128, хүүхэд- 359 байлаа.

Дархан-Уул аймгийн зураач, уран бүтээлч С.Мөнгөнзулын анхны бие даасан уран бүтээлийн “ГҮНЖ” үзэсгэлэн 2023 оны 03 дугаар сарын 05-ны өдөр тус аймгийн Эмэгтэйчүүдийн ордонд нээлтээ хийж зохиолч Б.Шүүдэрцэцэгийн “Эрвээхэйн сүнс” номын өдөрлөгийг хамтатган зохион байгуулснаараа онцлогтой юм.

Аймгийн Засаг дарга соёл урлаг, спортын чиглэлээр олон улсын чанартай тэмцээн уралдаанд оролцож буй иргэдэд 2023 онд нийт 62.2 сая төгрөгийн дэмжлэг тусламж үзүүлсэн.

-Тус аймагт Ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдын дунд үе тэнгийн дээрэлхэлт, ялгаварлан гадуурхалт нилээд их хэмжээгээр явагдаж байгаа нөхцөл байдалд судалгаа дүгнэлт хийж 2023 оны 05 дугаар сарын 04-ний өдөр Европын холбооны санхүүжилттэй “Найрамдал” төсөл, аймгийн ГХУСАЗСЗ, Хууль, эрх зүйн хэлтэс, Цагдаагийн газар, Боловсрол, шинжлэх ухааны газар, ГБХЗХГ, Дэлхийн зөн, аймгийн “Хүүхдийн зөвлөл”-тэй хамтран 5.000.000 (таван сая) төгрөгийн

санхүүжилт гаргасан Үе тэнгийнхэний “Эрүүл харилцаа-Эерэг орчин” сэдэвт “Дархан-Форм”-ыг 250 гаруй сурагчдад зохион байгууллаа.

Тус Формд оролцсон сурагчдаас нийт 27 санал ирсэнийг багцлан 9 төрлийн ажил зохион байгуулахаар төлөвлөөд байна.

2.5.ТУСГАЙ ХЭРЭГЦЭЭ, ОНЦЛОГ ЭРХ АШИГ БҮХИЙ БҮЛГИЙН ЭРХ

2.5.1. Тусгай хэрэгцээт хүүхдийн сурч боловсрох эрхийн хүрээнд:

Дархан-Уул аймгийн хэмжээнд 2023 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар 0-16 насны 36.126 хүүхэд оршин суудаг эрэгтэй 271, эмэгтэй 218, нийт 489 буюу 1,3 хувь нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд байна.

Насны ангиллаар авч үзэхэд 0-7 насны 185 хүүхэд, 8-13 насны 206 хүүхэд, 14-16 насны 98 хүүхэд байна.

Бэрхшээлийн төрлөөр нь ангилбал харааны бэрхшээлтэй 17, сонсгол, хэл ярианы бэрхшээлтэй 29, Тархины саажилттай 102, оюуны бэрхшээлтэй 48, хавсарсан 31, аутизмтай 54, даунтай 29, бусад бэрхшээлтэй 179 хүүхэд байна.

Аймгийн хэмжээнд 2022-2023 оны хичээлийн жилд ерөнхий боловсролын сургуульд 24500 хүүхэд, сургуулийн өмнөх боловсролд 7956 хүүхдүүд сурч хүмүүжиж байгаагаас хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүд:

- Ерөнхий боловсролын сургуульд - 205 хүүхэд
- Сургуулийн өмнөх боловсролд - 96 хүүхэд
- Хүүхэд харах үйлчилгээнд – 15 нийт 316 хүүхэд боловсролын үйлчилгээнд хамрагдаж байгаагаас танхимын сургалтаар 314 суралцагч, танхимын бус буюу гэр сургалтаар хүнд хэлбэрийн хөгжлийн бэрхшээлтэй 2 суралцагч суралцаж байна.

Боловсролын үйлчилгээнд хамрагдаж байгаа 316 хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн 195 буюу 61,7% эрэгтэй, 121 буюу 38,2%-ийг эмэгтэй хүүхэд эзэлж байна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хэвтрийн болон хүнд хэлбэрийн оноштой 17 хүүхэд сургууль, цэцэрлэгээс гадуур байна. Үүнд:

- Дархан суманд 287,
- Шарын гол суманд 18,
- Хонгор суманд 8,
- Орхон суманд 3 нийт 316 хүүхэд суралцаж байна

Бэрхшээлийн төрлөөр ангилбал:

- Харааны бэрхшээлтэй-16,
- Хэл ярианы-29,
- Сонсголын -22,
- Хөдөлгөөний-28
- Бие эрхтний-62,
- Оюуны хоцрогдолтой -57,
- Хавсарсан-102 суралцагчид байна.

Хөдөлмөр нийгмийн хамгааллын сайд, Боловсрол шинжлэх ухааны сайд, Эрүүл мэндийн сайдын 2021 оны 12 дугаар сарын 30-ны өдрийн А/220,А/475,А/812 дугаар хамтарсан тушаалын хэрэгжилтийг ханган 2022 оны 07 дугаар сарын 27-нд

Дархан-Уул аймгийн Засаг даргын 01-А/215 дугаар захирамжаар "Боловсролд хамрагдалтыг дэмжих зөвлөл"-ийг байгуулан ажиллаж байна.

Ерөнхий боловсролын сургуулийн 12 сургууль, сургуулийн өмнөх боловсролын 10 цэцэрлэг дэмжлэгийн баг байгуулан хөгжлийн бэхршээлтэй хүүхэд суралцах боломжийг бүрэлдүүлэн ажиллаж байгаа ба Дархан-Уул аймагт Боловсрол, шинжлэх ухааны яам, Азийн хөгжлийн банктэй хамтран Тэгш хамруулах боловсролыг дэмжих төсөл 2021 оны 11 дүгээр сарын 18-ны өдрөөс 2024 оны 2 дугаар сарын 01-ний өдөр хүртэлх хугацаанд зорилтод Ерөнхий боловсролын сургуулийн 12, сургуулийн өмнөх боловсролын 7 дугаар цэцэрлэгт хэрэгжиж байна.

2022 онд Хүүхэд хамгааллын үйлчилгээнд нийт 1954 хүүхэд буюу нийт хүүхдийн 5,2%-ийг хамрууллаа.

2.5.2 Хүүхэд хамгааллын хүрээнд:

Түр хамгаалах байраар 2022 оны 11 дүгээр сарын 22-ны байдлаар нийт 86 иргэнд хамгааллын үйлчилгээ үзүүлснээс 19 насанд хүрэгч, 67 хүүхэд үйлчилгээ авсан байна. Хүчирхийллийн хэлбэр нь авч үзээд бэлгийн хүчирхийлэл 5, бие махбодын хүчирхийлэл 18, Сэтгэл санааны 26, үл хайхрах хүчирхийлэл 36, Хараа хяналтгүй 1 хүүхэд байна.

Насны ангиллаар нь авч үзэхэд:

Цэцэрлэгийн нас 0-7 настай-30

Сургуулийн бага нас 8-13 настай-30

Өсвөр нас 14-18 настай -8

Насанд хүрэгч 21-35 настай-10

Дунд нас 36-45 настай- 5

Идэр нас 45-60 настай 3 хүн, нийт 86 хүнд хамгааллын үйлчилгээ үзүүллээ.

Хүйсийн байдлаар авч үзвэл 19 насанд хүрэгч бүгд эмэгтэй. Үйлчилгээ авсан нийт 67 хүүхдээс эмэгтэй 39, эрэгтэй 28 байна.

Үзүүлсэн үйлчилгээний төрөл:

1. Суурь үйлчилгээ-86
2. Асран халамжлах үйлчилгээ-86
3. Эрүүл мэндийн үйлчилгээ-133
4. Үйлчлүүлэгчийн тайвшруулах сэтгэл зүйн үйлчилгээ-76
5. Хууль эрх зүйн үйлчилгээ
6. Нийгмийн ажлын үйлчилгээ-86
7. Боловсролын үйлчилгээг-55 хүнд үзүүлсэн.

Хүүхдийн эрхийн улсын байцаагчдын 2022 оны төлөвлөгөөт хяналт шалгалт, урьдчилан сэргийлэх ажлын тайланд 15 төрлийн үйл ажиллагаа төлөвлөн, хэрэгжилт 90% биелэлттэй, 19 аж ахуйн нэгж, 15 төрийн байгууллагатай хамтран хяналт шалгалтыг 18 удаа, 20 дүгнэлт, зөвлөмж хүргүүлж, хүүхдэд чиглэсэн урьдчилан сэргийлсэн үйл ажиллагаа 6,2090 хүүхэд, эцэг эхчүүдэд чиглэсэн 3 үйл ажиллагаанд 2000 эцэг эх, асран хамгаалагч, олон нийтэд чиглэсэн 7 үйл ажиллагаа, насанд хүрэгч 1530 тус тус хамруулж, улсын төсвөөс 2,877,400 төгрөгийг зарцуулсан.

Зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагаа явуулах үндэслэлтэй 6 гомдол мэдээллийг хүлээн авч хуулийн хугацаанд шалган шийдвэрлэсэн. Цагдаагийн газарт шалгагдаж байгаа эрүүгийн болон зөрчлийн шинжтэй гомдол мэдээлэлд “Насанд хүрээгүй хүний хууль ёсны төлөөлөгч тогтоох шаардлагатай гэрч-58, холбогдогч-6, хохирогч-48, нийт 112 хэрэгт томилогдон, хүүхдийн эрх ашгийг хамгаалж оролцлоо.

Гэр бүл, хүүхдийн эсрэг хүчирхийллийг бууруулахад олон талт хамтын ажиллагаа” зөвлөгөөн зохион байгуулснаар 11 төрлийн 53 санал ирүүлснийг хүүхдийн өмнө үүрэг хүлээгч дээд шатны байгууллага, хүүхдийн төлөө зөвлөлд хүргүүлэн ажиллаж, Дархан сумын ИТХ-ын дэргэдэх ГХУСАЗСЗ, Дархан сумын Засаг даргын Тамгын газар, Дэлхийн зөн Дархан ХТОНТөсөлтэй хамтран “Хамтарсан багийн гишүүдийг чадавхжуулах” сургалт зохион байгуулж 26 багийн хамтарсан багийн нийт 150 гишүүд хамрагдлаа.

Хүүхдийг болзошгүй эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг салбар дундын хамтын ажиллагааны хүрээнд идэвхжүүлж зөрчлийг арилгуулж, 2140 хүн хамруулсан нь өмнөх оноос оролцоог 3 дахин нэмэгдүүллээ.

2.5.3 Тусгай хэрэгцээ орон гэргүй иргэдийн эрхийн хүрээнд:

Дархан-Уул аймгийн Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний газраас дулааны худаг, орон сууцны орцонд хоног төөрүүлдэг гэр, оронгүй тэнэмэл амьдралтай эрх нь зөрчигдсөн 28 иргэнийг “МС-ТЕРЕЗА” эх төвтэй хамтран 6 сарын хугацаанд дулаан байр, халуун хоолоор үйлчилж, сэтгэл зүйн зөвлөгөөнд хамруулан бие даан амьдрах чадвар, хөдөлмөрийн дадал олгох, авьяасыг нь дэмжих сургалтуудыг зохион байгууллаа.

Олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээ үзүүлэх “Мөнгөтийн Таг” ТББ-тай хамтран гэр, оронгүй 6 иргэнийг бичиг баримтжууллаа. Түр хоноглох байранд байрлаж байгаа иргэдийн аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор хамгаалалтын зардалд 3.750.000 төгрөгийн санхүүжилт зарцуулсан байна.

Цаашид эдгээр иргэдийг нийгэмшүүлэх, амьдрах ухаанд сургах, хамт олны бүлэг бүрдүүлэх, орлогын эх үүсвэртэй болгох, байнгын ажлын байраар хангах тал дээр шат дараатай ажлууд хийхээр төлөвлөж байна.

2.5.1 Ахмад настнуудын эрхийг хамгаалах хүрээнд

Дархан-Уул аймагт 12 мянга гаруй ахмад настан ажиллаж, амьдарч байна. Тэдгээр настнуудын эрхийг хангаж, амьдралын чанарыг дээшлүүлэх, хөгжил оролцоог дэмжих, нийгмийн үйлчилгээ авах боломжийг нэмэгдүүлэх, төрийн үйлчилгээний хүртээмж чанарыг нэмэгдүүлэх зорилгоор аймгийн ИТХ-ын Тэргүүлэгчдийн 2020 оны 12 дугаар сарын 28-ны өдрийн 102 дугаар тогтоолоор Дархан-Уул аймгийн Ахмадын Хөгжлийн төв ОНӨУТҮГ-ыг байгуулж, үйл ажиллагааг 2021 оны 9 дүгээр сарын 21-ний өдрөөс эхлүүлээд байна.

Уг байгууллага нь Дархан-Уул аймгийн Засаг даргын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт “Ахмад настны нийгмийн хамгааллыг сайжруулж, өндөр настны эрүүл мэндийг дэмжих, нөхөн сэргээх төв /Геронтологийн төв/-ийг байгуулна...” гэж заасны дагуу байгуулагдсан үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Ахмадын хөгжлийн төв ОНӨУТҮГ нь настнуудад 5 өдөр, 1 өдөр, өдөр бүр үйлчлүүлэх боломжийг санал болгон дараах үндсэн чиглэлүүдээр үйл ажиллагаагаа явуулж байна. Үүнд:

Төвдөө суурилсан өдрийн үйлчилгээ /Т1, Т2-т/

- Эрүүл мэндийн сэргээн засах тусламж, үйлчилгээ
/Эмчийн үзлэг оношилгоо, НЭМ-ийн үйлчилгээ, Уламжлалт бариа засал, Физик эмчилгээ, Асаргаа сувилгаа, Алжаал тайлах бариа, Гоо сайхан, Үсчин.../
- Тэгш хамруулах буюу Боловсролын сэргээн засах тусламж, үйлчилгээ
/Настны хөгжлийн цогц үнэлгээ, Хөгжлийн хөтөлбөрт хамруулах үйлчилгээ, Урлал-Урлаг-Тоглоом засал, Хөдөлгөөн-Хөдөлмөр-Хэл-Усан засал.../
- Нийгмийн хөгжлийн сэргээн засах тусламж, үйлчилгээ
/Сэтгэл зүйн зөвлөгөө - ганцаарчилсан, хосын, гэр бүлийн, бүлгийн, Чадавхжуулах сургалт - англи хэл, компьютер, монгол бичиг, иог бясалгал, найрал дуу, ногоо-цэцэг тарих, нэхмэл, хатгамал.../
- Дэмжих буюу бусад үйлчилгээ
/Нийгмийн хамгааллын, Номын сангийн, Соёл, спортын үйл ажиллагаа, Хоол үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа, Бусад сургалтууд.../

Гэрээр үзүүлэх явуулын үйлчилгээ /Т3-т/

- Эмчийн үзлэг оношилгоо, асаргаа, сувилгаа
- Нийгэмшихүйн болон сэтгэл зүйн оношилгоо, зөвлөгөө
- Ар гэр, асран хамгаалагчдыг дэмжих үйлчилгээ
- Олон мэргэжлийн багийн тусламж үйлчилгээ

Мэдээлэл, лавлагаа, холбон зуучлах үйлчилгээ

- Мэдээллийн нөөц, баазыг бүрдүүлэх, хадгалах, бэхжүүлэх
- Дэмжлэг шаардлагатай настныг үйлчилгээ үзүүлэгчтэй холбох
- Үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагын талаар мэдээлэл өгөх
- Эргэх холбоо тогтоох, мониторинг, судалгаа

2021 оны 09 дүгээр сарын 27-ны өдрөөс 2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийг хүртэлх хугацаанд 3365 ахмад настанд 12.0000 гаруй нэр төрлийн үйлчилгээг, 2022 онд давхардсан тоогоор 10.198 ахмад настанд 63.064 нэр төрлийн үйлчилгээг 2023 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар давхардсан тоогоор 2267 ахмад настанд 14.097 нэр төрлийн үйлчилгээг үзүүлсэн байна.

Ахмадын настны Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, орлогоо нэмэгдүүлэхэд нь дэмжлэг үзүүлэх чиглэлээр: Ахмад настны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, Зөвлөн туслах үйлчилгээний төсөл хөтөлбөрүүдэд 7 эелэлийн 30 гаруй ахмад настныг хүсэл сонирхол, мэдлэг чадвартаа тохирсон хөдөлмөр эрхлэхэд нь холбон зуучилж Хөдөлмөр халамжийн үйлчилгээний газартай хамтран ажилласан.

Ахмад настны нийгмийн хамгааллын үйлчилгээ авах эрхийг хангах чиглэлээр: Аймгийн ИТХ-ын ГХУСАЗСЗ-тэй хамтран “Ахмад настны эрхийг дээдэлье” төслийг 2 жилийн хугацаанд хэрэгжүүлж ахмад настуудын эрх зүйн мэдлэгийг дээшлүүлэх, элдэв хүчирхийллээс сэргийлэх зөвлөмж мэдээллээр хангах, зөвлөн туслах сургалтыг 7 хоног бүр зохион байгууллаа. Одоогоор давхардсан тоогоор 15.680 ахмад настан хамрагдсан байна.

Гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртсөн тохиолдолд Гэр бүл хүүхэд залуучуудын хөгжлийн газрын 108 утсанд хандаж, түр тусгаарлах байранд зуучлуулсан 3 ахмад

настныг түр тусгаарлах байранд хамгааллын үйлчилгээ үзүүлж, сэтгэл зүйн зөвлөгөө өглөө. Уг төсөл 2023 онд баг бүр дээр зохион байгуулагдах сургалтаар үргэлжилнэ.

Ахмад настны хүнс тэжээлээр хангагдах эрхийг хангах чиглэлээр: Ахмадын хөгжлийн төвийн Хоол үйлдвэрлэлийн үйлчилгээнд үйл ажиллагаа эхэлсэн цагаас эхлэн өнөөдрийг хүртэл нийт 12.487 ахмад настан үйлчлүүлэн эрүүл зөв хооллолт, хүнс тэжээлийн эрүүл ахуй зэрэг сэдвүүдээр ахмад настнуудад 7 хоног бүр тогтмол сургалт зохион байгуулж байна.

Ахмад настны сайн дурын үйл ажиллагаанд оролцох эрхийг хангах чиглэлээр: Ахмадын хөгжлийн төвд 10 гаруй төрлийн сургалтын үйл ажиллагааг зохион байгуулж, сайн дурын идэвхтэн багш нарыг урьж ажиллуулж байна. Нийт 35 багш өөрийн үндсэн мэргэжил, сонирхол хобби, сургагч багшаар бэлтгэгдэн ажилладаг.

Ахмад настны нэр төрөө хүндлүүлэх эрхийг хангах чиглэлээр: Ахмадын хөгжлийн төвийн байранд 2 ахмад настны Хөдөлмөр алдрыг тэмдэглэж 12 ахмад настны төрсөн өдрийг тэмдэглээд байна. Мөн Төрийн дээд Алтан гадас одонгоор 6, Салбарын шагналаар 60, аймгийн шагналаар 30 ахмад настныг шагнаж урамшуулаад байна.

Ахмад настны нийгмийн үйл хэрэгт оролцох эрхийг хангах чиглэлээр: УИХ-ын гишүүн, Сангийн сайд Б.Жавхлангийн санаачилж, дэмжсэн “Эрүүл, идэвхтэй, оролцоотой амьдрал” хөтөлбөр нь Монгол Улсын Засгийн газрын бодлого, үйл ажиллагааны хөтөлбөрт туссан Хүний хөгжлийг дэмжих зорилтуудыг хэрэгжүүлэх, ахмад настны дунд эрүүл, идэвхтэй, оролцоотой амьдралын хэв маягийг төлөвшүүлэх, тэдний амьдралын чанарыг дээшлүүлэх боломж, нийгмийн хэвшмэл ойлголт, үнэлэмж, тулгамдаж буй сорилт бэрхшээл, гарц шийдлийг хамдаа тодорхойлох зорилгоор зохион байгуулагдлаа.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ. ТУЛГАМДСАН ХҮНИЙ ЭРХИЙН ЗӨРЧИЛ

Тухайн орон нутагт 1-4 хүртэлх жил үргэлжилж байгаа төрийн албан хаагчийн тодорхой үйлдэл, эсвэл эс үйлдэхүйн улмаас үүссэн хүний эрхийн аливаа зөрчил байхгүй боловч иргэдийн сурч боловсрох эрх зөрчигдөх магадлал үүсээд байна.

Ерөнхий боловсролын 1-12 дугаар ангийн 366 бага боловсролын бүлэг, 271 суурь боловсролын бүлэг, 153 бүрэн дунд боловсролын бүлэгт нийт 24500 суралцагч суралцаж байгаа бөгөөд 2022-2023 оны хичээлийн жилд 3 ээлжээр хичээллэж байгаа сургууль байхгүй боловч 2023-2024 оны хичээлийн жилд Оюуны ирээдүй цогцолбор, Од цогцолбор, 15, 9 дүгээр сургууль гэсэн 4 сургууль 3 ээлжээр хичээллэх эрсдэл үүсээд байна.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ. САНАЛ, ДҮГНЭЛТ

Хүний эрхийн аливаа зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, зөрчигдсөн эрхийг нь сэргээх, хохирлыг арилгах бүтэц, тогтолцоог сайжруулах чиглэлээр дараах ажлыг зохион байгуулах шаардлагатай гэж дүгнэлээ.

1. Гэмт хэргийн статистик үзүүлэлт дээр суурилан урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг зохион байгуулах. Иргэдэд сурталчлан таниулах, нөлөөллийн ажил зохион байгуулах.

2. Эрүүл, аюулгүй, тав тухтай орчинд сурч боловсрох эрхийг хангах хүрээнд Дархан-Уул аймагт хийгдэж буй ерөнхий боловсролын сургууль шинээр барьж байгуулах, өргөтгөлийн болон засварын ажлуудыг эрчимжүүлэх.

3. Орон нутагт үүссэн хүний эрхийн зөрчлийг судалгаа, шинжилгээнд суурилан зөв тодорхойлж авах арга хэмжээ, гарц шийдлийг оновчтой хэрэгжүүлэх зорилгоор эрдэмтэн судлаач нартай хамтын ажиллагааг сайжруулах шаардлагатай гэж дүгнэж байна.

ТАЙЛАН БИЧСЭН: АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗРЫН
ХУУЛЬ, ЭРХ ЗҮЙН ХЭЛТСИЙН МЭРГЭЖИЛТЭН

Э.ХОНГОРЗУЛ

ХЯНАСАН: ХУУЛЬ, ЭРХ ЗҮЙН ХЭЛТСИЙН
ДАРГА

Л.АЛТАНЧИМЭГ

